

Stilovi privrženosti i kvaliteta romantičnih odnosa mladih

Sastić, Patricia

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:783561>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Patricia Sastić

STILOVI PRIVRŽENOSTI I KVALITETA ROMANTIČNIH
ODNOSA MLADIH

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Patricia Sastić

**STILOVI PRIVRŽENOSTI I KVALITETA ROMANTIČNIH
ODNOSA MLADIH**

ZAVRŠNI RAD

prof. dr. sc. Marina Ajduković

Zagreb, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJA PRIVRŽENOSTI.....	2
3. RAZVOJ PRIVRŽENOSTI	5
4. STILOVI PRIVRŽENOSTI	7
4.1. Stilovi privrženosti u romantičnim odnosima	10
5. STILOVI PRIVRŽENOSTI I ROMANTIČNI ODNOSI	12
5.1. Stilovi privrženosti i rješavanje sukoba u romantičnim odnosima....	15
6. STILOVI PRIVRŽENOSTI I KVALITETA ROMANTIČNIH ODNOSI MLADIH	16
6.1. Stilovi privrženosti i rizično seksualno ponašanje mladih	18
7. ZAKLJUČAK.....	19
8. LITERATURA.....	22

Stilovi privrženosti i kvaliteta romantičnih odnosa mladih

Sažetak:

Iako se teorija privrženosti najčešće promatra na relaciji roditelj- dijete, ona je veoma značajna i u području romantičnih odnosa, stoga je cilj ovog rada prikazati osnovne postavke teorije privrženost te utjecaj iste na kvalitetu romantičnih odnosa. U radu su najprije iznesene glavne spoznaje teorije privrženosti i njezin razvojni put. Zatim je fokus stavljen na klasifikaciju stilova privrženosti u djetinjstvu i utjecaj svakog stila na razvoj unutarnjih radnih modela sebe i drugih. Budući da se u radu nastoji povezati spoznaje o stilovima privrženosti i kvaliteti romantičnih odnosa mladih, posebni je značaj stavljen na stilove privrženosti u romantičnim odnosima i kako svaki od njih determinira ponašanje pojedinca u partnerskom odnosu. Naposljetku, prikazane su relevantne spoznaje iz raznih istraživanja o kvaliteti romantičnih odnosa mladih s obzirom na određeni stil privrženosti partnera s posebnim naglaskom na rizična ponašanja mladih poput seksualno rizičnog ponašanja i konzumacije alkohola i droga.

Ključne riječi: teorija privrženosti, stilovi privrženosti, kvaliteta, romantični odnosi, mladi

Abstract:

Although the attachment theory is the most often applied in the study of parent-child relationships, it is also a highly significant theory in studying romantic relationships. Therefore, the aim of this paper is to present the basic tenets of the attachment theory and its influence on the quality of romantic relationships. The main findings of the attachment theory and its development path are presented at the beginning of the paper. Then, the focus is placed on the classification of attachment styles in childhood and the influence of each on the development of internal working models of self and others. Since the paper tries to bind the knowledge about attachment styles and the quality of young people's

romantic relationships, extra importance is put on attachment styles in romantic relationships. As well as how each of those determines an individual's behavior in a partner relationship. Finally, relevant findings from various research on the quality of young people's romantic relationships concerning certain attachment styles of partners are presented, with specific emphasis on risky behaviors of young people, such as sexually risky behavior and alcohol and drug consumption.

Key words: attachment theory, attachment styles, quality, romantic relationships, young people

Izjava o izvornosti

Ja, Patricia Sastić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Patricia Sastić

Datum: 8.8.2023.

1. UVOD

Razni stručnjaci iz područja razvojne i kliničke psihologije suglasni su oko zaključka kako iskustva djece s roditeljima u razdoblju djetinjstva i prvih godina života značajno utječu na razvoj pojedinca i na nastanak raznih poremećaja psihosocijalnog funkcioniranja (Ajduković i sur., 2007). Bowlby je razvio teoriju privrženosti s ciljem razumijevanja stresa kojeg djeca doživljavaju prilikom razdvajanja od roditelja (Antinčević, 2015). Ovom teorijom nastoji se objasniti kako je stvaranje veza u ranoj dobi ključno za privrženo ponašanje i funkcioniranje pojedinca u odrasloj dobi (Ajduković i sur., 2007). Također, privrženost je jedna od glavnih okosnica svih bliskih odnosa tijekom cijelog života pojedinca te samim time utječe na njihovu kvalitetu (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Privrženost je specifičan aspekt odnosa između djeteta i roditelja čija je svrha učiniti dijete sigurnim i zaštićenim (Benoit, 2004). Iako se u početku odnosila isključivo na emocionalnu vezu roditelja i djeteta, Bowlby (1982) teoriju privrženosti proširuje razvijanjem koncepta funkcioniranja privrženosti „od kolijevke do groba“ (Ručević i Mihalj, 2013), što samim time obuhvaća i mlade. Međutim, sam proces razvoja privrženosti započinje u dojenačkoj dobi, odmah nakon rođenja djeteta (Vasta i sur., 2004). Bowlby je proučavao ponašanje djece u raznim situacijama te došao do zaključka kako postoje individualne razlike u ponašanju djece prema skrbniku te eksperimentalnim provjerama dolazi do spoznaje da postoje različiti stilovi privrženosti (Antinčević, 2015). Koncept uključuje povjerenje u dostupnost figure privrženosti kao sigurne baze iz koje dijete može slobodno istraživati svijet, kao i sigurnog utočišta u kojem može tražiti podršku, zaštitu i utjehu u trenucima nevolje (Levy i sur., 2010).

Klasifikacija ovih stilova razvijala se sve do kraja 20. stoljeća, a najznačajnija je ona Mary Ainsworth po kojoj razlikujemo tri stila, a to su sigurni, anksiozno-izbjegavajući i anksiozno-opirući (Ajduković i sur., 2007). Ljudi koji posjeduju siguran stil privrženosti skloni su razviti modele o sebi kao o prijateljski nastrojenim, dobroćudnim i simpatičnim, a o značajnim drugima kao o općenito dobronamjernim, pouzdanim i vrijednim povjerenja. Oni koji pokazuju nesigurne stilove skloni su razviti model sebe kao

neshvaćenih, nepouzdanih i nedovoljno cijenjenih, a značajnih drugih kao tipično nepouzdanih i nevoljnih ili nesposobnih posvetiti se trajnim vezama (Simpson, 1990). Godine 1987.

Hazan i Shaver predložili su da se teorija privrženosti proširi na područje adolescentnih i odraslih romantičnih/seksualnih odnosa. Izradili su jednostavnu mjeru samoprocjene stilova privrženosti putem upitnika koji je sadržavao opise osjećaja i ponašanja u romantičnim vezama. Tri opisa, označena sigurnim, anksioznim i izbjegavajućim, ekstrapolirana su iz opisa tri glavna obrasca privrženosti djeteta i skrbnika Ainsworth i suradnika (Tracy i sur., 2005). Sigurno privrženi ljudi pokazuju da im se relativno lako zbližiti s drugima, ugodno im je ovisiti o drugima i da drugi ovise o njima, ne brinu se da će biti napušteni ili da će im se netko previše približiti (Simpson, 1990). Osobe s izbjegavajućim stilom privrženosti pokazuju da im je neugodno biti u bliskom odnosu s drugima, teško im je u potpunosti vjerovati drugima te su nervozni kad im se netko previše približi, dok osobe s anksioznim stilom smatraju da im se drugi često približavaju više nego što bi oni htjeli, zabrinuti su da ih njihovi romantični partneri ne vole i da ne žele ostati s njima, iako oni često žele biti iznimno bliski sa svojim partnerima (Simpson, 1990).

Budući da je adolescencija i rana odrasla dob upravo razdoblje kada mladi stupaju u prve romantične odnose, cilj ovog rada je obuhvatiti teorijska polazišta privrženosti te pregledom literature doći do relevantnih spoznaja kako određeni stilovi privrženosti utječu na romantične odnose mladih i na kvalitetu istih.

2. TEORIJA PRIVRŽENOSTI

Najznačajnija teorija privrženosti upravo je ona koju je od 50-ih razvijao John Bowlby (Ajduković i sur., 2007). Prema ovoj teoriji, unutarnji radni modeli kako sebe, tako i drugih, formiraju se tijekom djetinjstva u interakciji između djeteta i skrbnika (Holmes, 2004; prema Stefanović Stanojević i Nedeljković, 2012). Bowlby je objavio svoju teoriju u nizu knjiga pod naslovom „Privrženost i gubitak“, a operacionalizirao ju je u nizu istraživanja Ainsworth i suradnika (Ainsworth i sur., 1978; prema Tracy i sur., 2003).

Središte teorije čini skup psiholoških procesa koje su Bowlby i Ainsworth nazvali bihevioralnim sustavom privrženosti (Tracy i sur., 2003). Odnosno, teorija objašnjava kako razvoj ranih veza i kvaliteta brige u dojenačkoj dobi utječe na kasnije funkcioniranje pojedinca i formiranje privrženosti (Bowlby, 1969). Privrženost se definira kao „trajna i psihološka povezanost između dvije ili više osoba“ (Delaney, 1998; prema Ajduković i sur., 2007, str. 61). Bowlby je teoriju privrženosti počeo razvijati tijekom rada s dva dječaka u domu za neprilagođene dječake. Odnosi dječaka s majkom su u velikoj mjeri bili poremećeni što je ostavilo dubok utjecaj na Bowlbya (Cassidy, 2008). Deset godina poslije, Bowlby provodi istraživanje s 44 maloljetna počinitelja krađa i dolazi do spoznaje da se prekid ranog odnosa na relaciji majka-dijete treba smatrati prethodnikom psihopatologije (Fonagy, 1999). Štoviše, Bowlbyeva opažanja dovela su ga do dva zaključka, a to su da je djetetov odnos s majkom važan za kasnije funkcioniranje i da je od ključne važnosti za dijete (Cassidy, 2008). Prije Bowlbyeve teorije, aktualna je bilo psihoanalitičko gledište koje je tvrdilo da ljubav prema majci proizlazi iz osjetilnog oralnog zadovoljstva (Goldberg i sur., 1995), odnosno veza između majke i djeteta proizlazi iz toga što majka hrani dijete te se zbog zadovoljstva koje proizlazi iz hranjenja stvara veza između majke i djeteta (Cassidy, 2008). Uz psihoanalitičko, bilo je aktualno gledište koje proizlazi iz teorije socijalnog učenja o tome da se ovisnost djeteta o majci temelji na sekundarnom potkrepljenju (Goldberg i sur., 1995). No, Bowlby primjećuje kako djeca doživljavaju patnju kada su odvojena od majki čak i ako se drugi brinu za njih i hrane ih (Cassidy, 2008).

Sukladno svemu navedenom, teorija privrženosti ima polazište da je za preživljavanje u najranijoj dobi neophodna emocionalna briga odrasle osobe, odnosno kvalitetna veza i kvalitetna briga na relaciji dijete-primarni skrbnik (Ajduković i sur., 2007). Bowlby je u razvoj teorije privrženosti uključio i ranija istraživanja sa životinjama (Cassidy, 2008). Točnije, Lorenz (1935) je primijetio da su se mlade guske vezale za subjekte koji ih nisu hranili, čak i za predmete. To je istražio tako da je tek izlegnute guske odvojio od majki i naveo ih da slijede druge životinje ili pak objekte pretpostavljajući da će razviti privrženost. Isto tako, Harlow (1958) promatrajući novorođenčad majmuna dolazi do

spoznaje da se u vrijeme stresa majmuni više okreću „majki“ prekrivenoj tkaninom koja im pruža osjećaj ugodne, nego onoj žičanoj koja im je davala hranu (Pennington, 2004).

Stvaranju veza na relaciji, majka-dijete pogoduju djetetova genetski urođena biološka ponašanja, poput smijanja, plakanja, vizualnog kontakta koja za svrhu imaju potaknuti kod majke, tj. primarnog skrbnika, osjećaj povezanosti i brige na način da odgovore na signale djeteta u obliku dodira, pridržavanja, ljuljanja i slično (Ajduković i sur., 2007). Kod bioloških osnova ponašanja, razlikujemo ona ponašanja poput smijanja, vokaliziranja kojim dijete nastoji privući majku i potaknuti ju na interakciju, dok s druge strane imamo averzivna ponašanja, npr. plač kojim dijete šalje signale da se interakcija prekine (Cassidy, 2008). Bowlby (1958) je identificirao 5 glavnih oblika ponašanja povezanih s privrženosti koji imaju predvidljiv ishod u održavanju bliskosti s majkom i pridonose njenoj dostupnosti, a to su: smijanje, plakanje, prijanjanje, praćenje i sisanje. Funkcija sustava ponašanja je zaštita od opasnosti, osiguravajući opstanak vrste (Bowlby, 1969; prema Lin Shi, 1999). Sustav ponašanja privrženosti je homeostatski kontrolni sustav na način da se sustav aktivira kada je djetetu potreban skrbnik, a isključuje se kada se zadovolji potreba djeteta, često samo kroz prisutnost skrbnika ili fizički kontakt s istim. Na ovaj način dijete uspostavlja i održava odnos privrženosti sa skrbnikom (Lin Shi, 1999). Dijete svojim ponašanjima nastoji potaknuti pozitivnu reakciju primarnog skrbnika što povećava vjerojatnost da će dijete razviti u skrbniku „sigurnu bazu“ na čiju se ljubav i pažnju može osloniti, stoga tu osobu nazivamo figurom privrženosti u kontekstu ove teorije (Ajduković i sur., 2007). Stoga se teorija privrženosti usredotočuje na afektivnu vezu između djeteta i figure privrženosti (Levy i sur., 2015). Prema Bowlbyu, ponašanje privrženosti temelji se na unutarnjim radnim modelima. To su složene sheme sebe i drugih koje daju smjernice za interakcije i olakšavaju emocionalne procjene tuđih namjera i stavova. Odnosno, dijete čiji je skrbnik podržavajući i koji dobro odgovara na njegove signale, razvit će model drugih kao pouzdanih i korisnih te zdrav, realističan i koherentan model sebe (Fonagy, 1999).

Teorija privrženosti u početku je bila primjenjiva samo kod djece, no od sredine osamdesetih primjenjuje se i kod odraslih (Kardum i sur., 2006).

3. RAZVOJ PRIVRŽENOSTI

Proces razvoja privrženosti započinje odmah nakon rođenja, no jasno se može uočiti u dobi od šest do osam mjeseci (Vasta i sur., 2004). Signalna ponašanja djeteta usmjerena skrbniku (sisanje, prijanjanje, smijanje, plakanje, praćenje) uočavaju se tijekom prve godine života, no tijekom drugih 6 mjeseci postaju sve više integrirane i fokusirane na majčinsku figuru – figuru privrženosti (Bretherton, 1992). Ovo potvrđuje i istraživanje Tronick i sur., (1985) u Efe plemenu. Efei, polunomadski narod, živi u afričkoj šumi i preživljava traženjem hrane, lovom. Dojenčad Efea dobiva više brige, što uključuje i hranjenje, od strane drugih odraslih žena, nego vlastitih majki, osim noću. Međutim, unatoč višestrukom majčinstvu, do 6. mjeseca dojenčad se fokusira na majku i inzistira na odnosu, iako druge skrbnice i dalje igraju značajnu ulogu (Bretherton, 1992).

Razvojni put privrženosti karakteriziraju različite faze koje se mogu podijeliti u tri opća stupnja, a to su: nediskriminativne socijalne reakcije, diskriminativne socijalne reakcije i usmjerena privrženost (Bowlby, 1969; Schaffer i Emerson, 1964; prema Vasta i sur., 2004).

1. FAZA: Nediskriminativne socijalne reakcije

Prva faza, nediskriminativne socijalne reakcije, traje od rođenja do 2. mjeseca života. U ovoj fazi, djeca ne usmjeravaju pažnju samo na majku, već na više ljudi, odnosno pozitivno reagiraju na svakoga. Iako, djeca ipak stvaraju prostor za razvoj privrženog odnosa s majkom, tj. skrbnikom. Već ranije spomenutim urođenim reakcijama privlače majku i nastoje je zadržati u blizini. Unatoč tome što ove reakcije nisu rezervirano isključivo za majku, istraživanja su pokazala kako novorođenčad radije gleda u svoju majku, pa makar i njezinu fotografiju, nego u strance od prvih nekoliko dana života (Bushnell i sur., 1989; Field i sur., 1985; Walton i sur., 1992; prema Vasta i sur., 2004).

S druge strane, majčinska vezanost se razvija puno brže, stoga majke već nakon par sati mogu prepoznati svoju djecu samo na temelju mirisa (Kaitz i sur., 1987; prema Vasta i sur., 2004). Smatralo se da je izravan kontakt odmah nakon rođenja bitan za stvaranje majčinske vezanosti (Klaus i Kennell, 1976; Kontos, 1978), no pokazalo se to nije nužno

jer su majke i djeca koji su bili odvojeni neposredno nakon rođenja također uspješno razvili povezanost (Rode i sur., 1981; prema Vasta i sur., 2004).

2. FAZA: Diskriminativne socijalne reakcije

Diskriminativne socijalne reakcije je naziv za drugu fazu koja traje od drugog do sedmog mjeseca života djeteta (Vasta i sur., 2004). U ovoj fazi djeca usmjeravaju svoje socijalne reakcije na skrbnika i druge poznate osobe. Na taj način, dijete i skrbnik tijekom ovog razdoblja razvijaju socijalne interakcije, komunikaciju i uspostavljaju jedinstveni odnos (Vasta i sur., 2004). Tijekom ove faze dolazi do razvijanja unutarnjeg radnog modela skrbnika koji ovisi o tome kako dijete percipira skrbnika, odnosno koliko ga vidi pouzdanim i vrijednim njegova povjerenja (Bretherton, 1993). U situacijama tjeskobe i stresa, dijete također traži povratnu informaciju od majke o tome kako bi se trebalo osjećati, dok majka ovim sustavom stječe kontrolu (Ainsworth, 1992; prema Vasta i sur., 2004). Djeca u ovom životnom razdoblju počinju biti svjesni sebe i svoje odvojenosti od ostalih te samim time toga da mogu utjecati na privrženost (Vasta i sur., 2004).

3. FAZA: Usmjerena privrženost

Treća faza traje od 8. do 24. mjeseca, odnosno do 2 godine života djeteta. U ovoj fazi veza privrženosti postaje najuočljivija i najsnažnija. Razvoj ovakvog ponašanja privrženosti veoma je povezan s razvojem dva druga područja – emocionalnost i fizički razvoj (Vasta i sur., 2004). Dominanta emocija je strah budući da djeca počinju razlikovati nepoznato što rezultira plaćem i povlačenjem kod skrbnika (Waters i sur., 1975; prema Vasta i sur., 2004). Fizičkim razvoj, odnosno razvoj sposobnosti puzanja kod djeteta, utječe na privrženost tako što dijete sada može dopuzati do majke i slijediti ju te mu više nije potrebno plakanje i ostala ponašanja za dobivanje pažnje od strane majke. Najznačajniji znak privrženosti u ovoj fazi je upravo blizina skrbnika koja smanjuje uznemirenost djeteta. Odnosno, dijete se smiruje tijekom kontakta s majkom te se može ponovno upustiti u istraživanje svoje okoline znajući da se u stanju straha ponovno može vratiti u svoju sigurnu bazu – kod skrbnika. Po ovim znakovima vidimo potpuno razvijenu privrženost između djeteta i skrbnika (Vasta i sur., 2004).

Međutim, Bowlby (1982) je razvoj privrženosti proširio i na druga razdoblja života te prema njemu sustav privrženosti funkcionira „od kolijevke do groba“ (Ručević i Mihalj, 2013). Samim time, razvoj privrženosti i njezin utjecaj karakterističan je i za fazu adolescencije, odnosno mladih.

4. STILOVI PRIVRŽENOSTI

Od pojavljivanja Bowlbyeve teorije privrženosti počela se razvijati i klasifikacija stilova privrženosti (Ajduković i sur., 2007). Mary Ainsworth je razvila značajnu klasifikaciju proučavanjem ponašanja djeteta u „nepoznatoj situaciji“, odnosno u osam eksperimentalnih situacija koje su se odnosile na prisutnost, odsutnost majke, povratak majke, interakcija s nepoznatom osobom i slično (Ajduković i sur., 2007). „Nepoznata situacija“ traje 20 minuta s osam epizoda. Majka i dijete uvode se u laboratorijsku igraonicu, a kasnije im se pridruži i nepoznata žena. Zatim se nepoznata osoba igra s djetetom, a majka nakratko odlazi, a potom se vraća. Slijedi i drugo odvajanje gdje dijete ostaje potpuno samo. Vraća se nepoznata osoba, a nakon toga vraća se i majka (Bretherton, 1992). Kao što se i očekivalo, Ainsworth je otkrila kako su djeca energičnije istraživala igraonicu i igračke u prisutnosti majki nego nepoznate osobe (Ainsworth i Bell, 1970; prema Bretherton, 1992). Sukladno spoznajama iz ovog istraživanja, autorica je klasificirala tri tipa privrženosti: siguran, anksiozno-izbjegavajući i anksiozno-opirući (Ajduković i sur., 2007).

1. SIGURNA PRIVRŽENOST – Sigurna privrženost proizlazi iz interakcije majka-dijete u kojoj majka odgovara na djetetove potrebe te usklađuje svoje ponašanje s njegovim (Ajduković i sur., 2007). Djeca sa sigurnim tipom privrženosti osjećaju se sigurno tijekom opuštanja u istraživanja okoline (Vasta i sur., 2004). Odvajanje od majke proizvodi manje straha i anksioznosti (Ajduković i sur., 2007) budući da djeca znaju da će majka biti tu u slučaju opasnosti (Jerković, 2005). Sigurni tip privrženosti dovodi do toga da djeca razvijaju unutarnji model sebe kao vrijedne osobe, dok druge osobe vide kao dostupne i spremne na reagiranje na njihove potrebe (Blažeka Kokorić, 2006). Obilježja sigurnog tipa vidimo kod djece koja koriste majku kao sigurnu bazu za istraživanje, ne reagiraju s

puno straha na odvajanje od majke, imaju bolje odnose s vršnjacima, imaju povjerenja u druge (Ajduković i sur., 2007).

Istraživanja su pokazala kako ovaj tip privrženosti ima oko 60% do 65% djece (Ajduković i sur., 2007).

2. ANKSIOZNO – IZBJEĞAVAJUĆA PRIVRŽENOST – Do razvoja ovog tipa privrženosti dolazi kod djece čiji ih roditelji odbacuju, ne odgovaraju na njihove potrebe pa samim time i dijete smanjuje kontakt s njima (Ajduković i sur., 2007). Djeca s izbjegavajućim tipom privrženosti pokazuju dozu uznemirenosti pri odvajanju od majke, no pri povratku majke pokazuju i olakšanje i ljutnju (Vasta, Haith i sur., 2004). Ovakav tip privrženosti razvija se kada majka dosljedno odbacuje dijete (Blažeka Kokorić, 2006) što rezultira izbjegavanjem kontakta s majkom te djeca razvijaju emocionalnu distancu, odnosno nastoje se zaštititi od boli koju prouzrokuje odbacivanje ili odvajanje (Ajduković i sur., 2007). Samim time, djeca vide sebe kao same te se javlja niz destruktivnih ponašanja (Blažeka Kokorić, 2006). Formiraju model sebe kao neželjenog te zato ne traže bliskost u odnosima. Obilježja ovog tipa možemo prepoznati kada djeca izbjegavaju kontakt kožom-na-kožu, maženje, grljenje, niska doza uznemirenost pred strancima, pokazuju manjak empatije i suradnje (Ajduković i sur., 2007).

Ovaj tip privrženosti se očituje kod 20% do 25% djece (Ajduković i sur., 2007).

3. ANKSIOZNO – OPIRUĆA PRIVRŽENOST – Kod ovog tipa privrženosti, majka, odnosno roditelji šalju različite signale jer su nekonzistentno pristupačni prema djetetu, odnosno istodobno prihvaćaju dijete, ali i odbacuju. Sukladno tome, dijete teži roditeljskoj pažnji i prihvaćanjem, ali istovremeno i pruža otpor i traži privrženost (Ajduković i sur., 2007). Zbog odbijanja od strane roditelja, dijete vidi sebe kao nesigurnog i bojažljivog, dok druge kao nepouz dane (Blažeka Kokorić, 2006). Motivacija djeteta za istraživanjem ovisna je o potpori, prisutnosti i odobravanju od strane roditelja. Ovakva ovisnost o drugima rezultira emocionalnom nestabilnošću i visokom razinom osjetljivosti na stres te otežava emocionalnu samoregulaciju (Ajduković i sur., 2007).

Po dosadašnjim istraživanjima, ovaj tip privrženosti vidljiv je kod 8% do 15% djece (Ajduković i sur., 2007).

Kasnijim istraživanjima, dolazi do razvoja i četvrtog tipa privrženosti koji nazivamo dezorganizirano-dezorijentirana privrženost (Colin, 1996; prema Ajduković i sur., 2007).

4. DEZORGANIZIRANO-DEZORIJENTIRANA PRIVRŽENOST – Ovaj tip privrženosti karakterizira dva suprotstavljena ponašanja, a to su pristupiti skrbniku ili pobjeći od njega, stoga se smatra najkontradiktornijim i zbunjujućim tipom privrženosti. Povratkom roditelja, dijete će dozvoliti roditelju da ga drži, sjediti mu u krilu, ali će biti ukočeno te će odvrćati pogled. U stanju uznemirenosti, dijete ne traži roditelja, radije odlazi s nepoznatom osobom nego ostaje i pokazuje strah pri povratku roditelja. Djeca se osjećaju nevoljeno, izbjegavaju emocionalne odnose, pokazuju probleme u ponašanju, ne pokazuju oblike privrženosti jer su u većini slučajeva doživjela razna zlostavljanja od strane figure privrženosti i nisu doživjela odgovor na potrebe za sigurnosti, podrškom i utjehom u situacijama stresa (Ajduković i sur., 2007).

Prema Howe (1995) postoji još jedna kategorija stila privrženosti – bez privrženosti.

5. BEZ PRIVRŽENOSTI – Djeca bez razvijene privrženosti najčešće su ona odgojena u raznim institucijama stoga nisu imali mogućnost razviti emocionalnu vezu sa skrbnikom, odnosno djeca su promijenila različite njegovatelje tijekom odrastanja. Osim navedenog, do ne postojanja privrženosti kod djece može doći kada djeca odrastaju sa skrbnikom koji uopće ne odgovaraju na njihove potrebe i nisu emocionalno dostupni za njih. Shodno tome, kod djece može doći do raznih kognitivnih i razvojnih oštećenja. Isto tako, rijetko kada stupaju u socijalne odnose i ne pokazuju interes za iste (Ajduković i sur., 2007).

Unutarnji radni modeli sebe i drugih koja djeca razvijaju ovisno o stilu privrženosti oblikuju interpersonalna ponašanja te stvaraju podlogu za individualne obrasce i stilove privrženosti u budućim razvojnim stadijima i odnosima (Antičević, 2015). Štoviše, djetetovo rano iskustvo s primarnim skrbnikom uspostavlja prototip za sve kasnije odnose u životu pa tako i romantične (Bartholomew & Horowitz, 1991; prema Armstrong, 2014). Adolescenti sa sigurnom privrženosti pokazuju bolje socijalno i emocionalno zdravlje,

imaju veću samokontrolu te uspostavljaju kvalitetnije romantične veze. Isto tako, u odrasloj dobi imaju uspješnije i kvalitetnije veze s partnerom (Ajduković i sur., 2007).

4.1. Stilovi privrženosti u romantičnim odnosima

Hazan i Shaver (1987) konceptualizirali su ljubavnu vezu kao proces privrženosti, a različite pristupe ljubavi objasnili su razlikama u organizaciji sustava privrženosti u odrasloj dobi (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Hazan i Shaver (1987) iznose Bowlbyevu tezu da rana iskustva privrženosti i radni modeli stvoreni u djetinjstvu imaju dugoročne posljedice na stil romantične privrženosti odraslih osoba. Polazeći od pretpostavke da ponašanje privrženosti utječe na ljudska bića kroz cijeli život i pretpostavke da unutarnji radni modeli nastali u djetinjstvu imaju značajan utjecaj na ponašanje u romantičnim vezama i da ulogu figure privrženosti preuzima partner (Nikić, 2011) uveli su klasifikaciju privrženosti u partnerskim vezama odraslih s tri kategorije koja je bazirana na klasifikaciji privrženosti u djetinjstvu (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Prema Hazan i Shaver (1987) postoje sigurna, anksiozno-ambivalentna i odbijajuća privrženost u romantičnim odnosima. Osobe sa sigurnom privrženosti se osjećaju ugodno pri intimnosti i međuovisnosti, vjeruju svome partneru te vjeruju da ih partner neće napustiti. Kod osoba s anksiozno-ambivalentnom privrženosti primjećuje se da oni zapravo žele veću dozu intimnosti i međuovisnosti od one koju im partner nudi, manje vjeruju svome partneru, smatraju da ih partner ne voli dovoljno i osjete strah oko toga da će ih partner napustiti. Naposljetku, osobe s odbijajućim stilom privrženosti izbjegavaju bliskost, vjeruju da im partner želi biti bliže više nego što im to odgovara, osjećaju dozu nelagode ukoliko im se netko previše približi te dozu nepovjerljivosti (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009).

Podjela je zasnovana na Bowlbyevoj tezi (1973, 1982) da osobe razvijaju mentalnu sliku funkcioniranja intimnih veza na radnom modelu koji se sastoji od očekivanja osobe o tome kako će ta veza funkcionirati i kakvu osoba dobit ima od iste (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Očekivanja utječu na ponašanje same osobe što rezultira različitim stilovima privrženosti u ljubavnim vezama (Crowell i sur., 1999; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Stil privrženosti partnera može utjecati u važnom dijelu i na kvalitetu veze i na

njezino trajanje (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Hazan i Shaver (1987) su svojim radom objasnili zašto se ljubavna veza može gledati kao proces privrženosti. Neki od argumenata koji to potvrđuju su ti da emocionalnom dinamikom rane afektivne veze i romantične veze upravlja isti sustav ponašanja, individualne razlike u odnosima majka-dijete slične su individualnim razlikama u partnerskim odnosima, individualne razlike odraslih u privrženom ponašanju posljedica su očekivanja i uvjerenja koje su osobe stvorile o sebi i drugima na temelju odnosa privrženosti u prošlosti (Stefanović-Stanojević, 2004).

Osim ove podjele, u novijim istraživanjima o privrženosti u romantičnim vezama koristi se četvero kategorijalni model privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991; prema Nikić, 2011). Ovaj model proizlazi iz Bowlbyeve teze o dva unutarnja radna modela privrženosti, model sebe i model drugih (Nikić, 2011). Unutarnji radni modeli grade se na dvije temeljne pretpostavke: doživljaj sebe kao (ne)vrijedne osobe ljubavi drugih i doživljaj drugih kao (ne)dostupnih za naše potrebe (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Modeli privrženosti su sigurni, odbacujući, zaokupljeni i bojažljivi. Ova četiri modela predstavljaju ravnotežu između pozitivno/negativnog viđenja kako sebe, tako i drugih (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Pozitivan model sebe odnosi se na to koliko osoba ima osjećaj vrijednosti nasuprot nesigurnosti i anksioznosti, a pozitivan model drugih odnosi se na to koliko osoba očekuje od partnera dostupnost (Nikić, 2011).

1. SIGURNI – osobe imaju pozitivan model sebe i drugih što rezultira s osjećajem ugone u intimnim odnosima (Ajduković i sur., 2007). Kod osoba se vidi visoka razina samopouzdanja (Nikić, 2011). Adolescenti s ovim tipom privrženosti pomiču granice u skladu s potrebama za kreiranjem značajnih odnosa s partnerima (Stefanović-Stanojević i sur., 2009).

2. ODBACUJUĆI – osobe imaju pozitivan stav o sebi, ali negativan stav o drugima što dovodi do velike potrebe za neovisnosti do koje nastoje doći jačanjem samostalnosti i samodostatnosti (Ajduković i sur., 2009). Kod osoba s odbacujućim tipom privrženosti može se primijetiti da izbjegavaju bliskost zbog negativnih očekivanja i oslanjaju se samo na sebe čime nastoje održati vlastiti osjećaj vrijednosti (Nikić, 2011). Njihove

emocionalne veze s drugima su ili jako rijetke bez ikakvih očekivanja ili pak česte, ali plitke (Stefanović-Stanojević, 2004). U adolescenciji, mladi nastoje jačati izgrađeni oklop i odoljeti izazovima novog životnog područja te uče nove strategije za izbjegavanje „provokacija“ drugih oko sebe (Stefanović-Stanojević i sur., 2009).

3. ZAOKUPLJENI – osobe imaju negativan stav o sebi, ali pozitivan stav o drugima što rezultira time da teže ekstremnoj ovisnosti o partneru (Ajduković i sur., 2007). Ove osobe se osjećaju kao da ne vrijede, boje se samoće i imaju izraženu potrebu za bliskošću (Nikić, 2011) stoga se osjećaju loše kad nemaju partnera s kojim bi dijelili bliskost (Ajduković i sur., 2007). Ukoliko i jesu u bliskom odnosu, tada pokazuju želju za međusobnom ovisnošću i jedinstvom sa svojim partnerom, a brinu se hoće li im partner uzvratiti ljubav i pokazuju osjećaj ljubomore bliskost (Ajduković i sur., 2007).

4. BOJAŽLJIVI – Ove osobe pak imaju negativan stav i o sebi i o drugima (Ajduković i sur., 2007). Pokazuju nisko samopouzdanje i ne vjeruju u sebe (Nikić, 2011). Isto tako, ne vjeruju partneru i sumnjičavi su. Iako žele imati intiman i blizak odnos s partnerom, isti izbjegavaju zbog straha od odbacivanja (Nikić, 2011) te se boje da će ih osobe povrijediti ako im dopuste da im se približe u toj mjeri (Ajduković i sur., 2007). Kod adolescenata dolazi do konflikta jer s jedne strane žele partnera kako bi im on pomogao u nadilaženju lošeg odnosa s roditeljima, dok s druge strane se boje odbacivanja što dovodi do naglih promjena raspoloženja (Stefanović-Stanojević i sur., 2009).

Svaki od navedenih stilova privrženosti karakterizira različit pristup romantičnim odnosima, odnosno različite emocionalne reakcije i načine ponašanja prema partneru (Stefanović-Stanojević, 2004).

5. STILOVI PRIVRŽENOSTI I ROMANTIČNI ODNOSI

Stilovi privrženosti utječu na očekivanja i ciljeve u svim aspektima romantičnih veza (Antinčević i sur., 2018). Isto tako utječu i na sam odabir partnera, odnosno istraživanja su pokazala kako ljudi biraju partnere za vezu upravo one osobe čiji stil privrženosti odgovara njihovima očekivanjima od sebe i drugih (Kirkpatrick i Davis, 1994; prema

Brennan i Shaver, 1995; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). One osobe koje su razvile siguran stil privrženosti u svojoj primarnoj obitelji, u romantičnim vezama također će razviti siguran stil privrženosti, dok će, s druge strane, osobe koje su doživjele odbijanje od strane primarne obitelji vjerojatno razviti nesiguran stil privrženosti u romantičnoj vezi (Blažeka Kokorić, 2006). Ljudi koji imaju siguran stil privrženosti trebali bi težiti i razvijati stabilne i podržavajuće odnose u kojima su vidljive relativno visoke razine povjerenja, međuovisnosti, predanosti i zadovoljstva, dok bi oni koji pokazuju izbjegavajući stil trebali razviti emocionalno distancirane odnose definirane nižim razinama povjerenja, međuovisnosti, predanosti i zadovoljstva (Simpson, 1990). Ljudi koji imaju anksiozni stil privrženosti pokazuju značajnu ambivalentnost prema svojim romantičnim partnerima. Iako možda čeznu za razvojem stabilnih odnosa koji im pružaju podršku, njihova nesigurnost u stabilnost odnosa općenito ih sprječava da razviju odnose koje karakterizira visoka razina povjerenja, predanosti, međuovisnosti i zadovoljstva (Simpson, 1990). U istraživanju Collins (1996) sudjelovale su 82 studentice i 53 studenta preddiplomskog studija u dobi od 18 do 25 godina te su provedene dvije studije slučaja koje su ispitivale vezu između radnih modela privrženosti i društveno konstruktivnih procesa u romantičnim vezama kroz 6 potencijalnih situacija u vezama. Rezultati su pokazali kako su pojedinci s anksiozno ambivalentnom privrženosti situacije shvaćali ugrožavajuće, s neprijateljskim namjerama i pokazivali su veću razinu emocionalnog stresa, dok su oni sa sigurnom privrženosti u situacijama pronalazili pozitivne namjere (Collins, 1996). U istraživanju Feeney i Noller (1990) dobiveni su slični rezultati. Ispitanici sa sigurnom privrženosti su pokazali visoke razine samopouzdanja u romantičnim odnosima, dok je kod onih s izbjegavajućim stilom privrženosti glavna karakteristika izbjegavanje intimnosti. Kod osoba s anksiozno-ambivalentnom privrženosti karakteristična je visoka razina ovisnosti i snažna želja za predanošću i ovisnosti, prihvaćanje neurotičnog, a ne opreznog ili prijateljskog oblika ljubavi (Feeney i Noller, 1990).

Partneri sa sigurnim stilom privrženosti pokazuju više pažnje u odnosima, otvorenije pričaju o svojim brigama (Crowell i sur, 1999; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009),

sretniji su i zadovoljniji (Kirkpatrick i Davis, 1994; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). S druge strane, s obzirom na njihove duboko ukorijenjene brige o dugoročnoj dostupnosti njihovih figura privrženosti, anksiozno-ambivalentne osobe često se pitaju mogu li računati na svoje figure privrženosti kao utjehu i podršku u tegobnim situacijama (Collins & Read, 1990; Shaver & Hazan, 1993; prema Campbell i Marshall, 2011). Također, kada se od njih traži da zamislite svoje partnere kako se negativno ponašaju prema njima (npr. vaš vas partner ne tješi kad se osjećate potišteno), one vjeruju da su njihovi partneri sebični i da namjerno ne reagiraju na njihove potrebe, preispituju ljubav svojih partnera, osjećaju manje sigurnosti u odnosu i osjećaju veću ljutnju prema svojim partnerima (Collins, 1996; prema Campbell i Marshall, 2011). Slične rezultati dobiveni su i u istraživanju Simpson (1990) čiji je cilj bio istražiti utjecaj sigurnih, anksioznih i izbjegavajućih stilova privrženosti na romantične veze u longitudinalnoj studiji koja je uključivala 144 para koji izlaze na spojeve. I za muškarce i za žene, siguran stil privrženosti bio je povezan s većom međuovisnošću odnosa, predanošću, povjerenjem i zadovoljstvom nego što su bili stilovi anksiozne ili izbjegavajuće privrženosti. Anksiozni i izbjegavajući stilovi povezani su s rjeđim pozitivnim i češćim negativnim emocijama u vezi, dok je obrnuto vrijedilo za siguran stil. Šestomjesečni naknadni intervjui otkrili su da su, među osobama koje su se razile, muškarci s izbjegavajućim stilom privrženosti doživjeli znatno manje emocionalnih tegoba nakon razvoda nego drugi ljudi (Simpson, 1990). Istraživanje Butzer i Campbell (2008) provedeno sa 116 bračnih parova u dobi od 21-75 pokazuje kako su stilovi privrženosti kod partnera povezani i sa seksualnim zadovoljstvom u vezi i sa samim zadovoljstvom vezom. Odnosno, rezultati su pokazali da su sudionici s višim razinama anksioznosti i izbjegavanja prijavili niže razine seksualnog zadovoljstva na individualnoj razini. Pojedinci čiji supružnici pokazuju više razine izbjegavanja također su prijavili niže razine seksualnog zadovoljstva. Nadalje, odnos između seksualnog i bračnog zadovoljstva bio je snažniji za anksiozno privržene pojedince i one s anksiozno privrženim supružnicima (Butzer i Campbell, 2008). Štoviše, osobe s anksioznim tipom privrženosti teško mogu odvojiti seks od ljubavi stoga je manja vjerojatnost da će moći odvojiti seksualne od emocionalnih dijelova romantičnih odnosa, dok osobe s

izbjegavajućim stilom privrženosti nastoje odvojiti seks od drugih kvaliteta u vezi (Birnbaum, 2010).

5.1. Stilovi privrženosti i rješavanje sukoba u romantičnim odnosima

Sve više empirijskih dokaza pokazuje da je privrženost u odrasloj dobi povezana s načinima rješavanja sukoba u romantičnim odnosima (Lin Shi, 2003). Istraživanja Gallo i Smith (2001) među bračnim parovima pokazalo je kako brakovi između osoba s nesigurnom privrženošću imaju više konflikata nego brakovi osoba sa sigurnom privrženošću. Osobe, ovisno o svom stilu privrženosti na drukčiji način shvaćaju i gledaju na sukobe. Sigurno privržene osobe ne gledaju na konflikt u vezi kao na prijatnu već su spremne iznijeti problem i iziskivati podršku, probleme rješavaju zajedno sa svojim partnerom, spremne su na kompromis i fleksibilnost (Hazan i Shaver, 1987; Gabrić, 2008; prema Blažeka Kokorić, 2009). Prošlim istraživanjima dobiveni su rezultati da pojedinci sa sigurnom privrženosti doživljavaju sukobe kao manje prijeteće i stoga imaju tendenciju koristiti adaptivne strategije rješavanja sukoba, npr. kompromis, za razliku od strategija poput neprijateljstva i izbjegavanja (Pistole 1989; Creasey i Hesson-McInnis, 2001; Cann i sur., 2008; Dominique i Mollen, 2009; prema Paquette i sur., 2020). Nadalje, istraživanja su pokazala kako će ljudi sa sigurnim stilom privrženosti manje koristiti strategije prisile, agresivnosti ili povlačenja tijekom sukoba (Heene i sur., 2005; La Valley i Guerrero 2012; prema Paquette i sur., 2020). Osobe s anksiozno ambivalentnom privrženosti uvelike se oslanjaju na svog partnera i pred njega stavljaju razne zahtjeve te im fokus nije na samom rješavanju problema već na partneru, dok kod osoba s izbjegavajućim stilom privrženosti vidimo izbjegavanje i u samom rješavanju sukoba, neprijateljski su nastrojeni i drže emocionalnu distancu kako ne bi bili odbačeni, fokus stavljaju na okolinu umjesto na partnera i problem (Hazan i Shaver, 1987; Gabrić, 2008; prema Blažeka Kokorić, 2009). Istraživanja su također pokazala da su anksiozni i izbjegavajući stilovi privrženosti su negativno povezani s upotrebom adaptivnih strategija rješavanja sukoba te je vjerojatnije da će pojedinci s anksioznim stilom privrženosti obvezati svog partnera nego oni s izbjegavajućim stilom privrženosti koji je povezan sa strategijom dominiranja i izbjegavanja sukoba (Pistole, 1980; Cann i sur., 2008; prema Paquette i sur., 2020).

U istraživanju Lin Shi (2003) koje je provedeno s 448 studenata koji su u tom trenutku bili u ozbiljnim vezama nastojalo se istražiti je li privrženost odraslih prediktivna za rješavanje sukoba i zadovoljstvo vezom. Rezultati su pokazali kako su obje dimenzije privrženosti, anksioznost i izbjegavanje, prediktivne za načine rješavanja sukoba u vezama i zadovoljstvo samom vezom. Točnije, pokazalo se da se u kontekstu rješavanja sukoba, pojedinci koji izbjegavaju intimnost i osjećaju se nelagodno u bliskim odnosima nalaze u nepovoljnijem položaju za stvaranje rješenja u kojima svi pobjeđuju. Dok osobe s anksioznim tipom privrženosti karakterizira potraga, ali ne za rješenjem sukoba, već za privremenim oslobađanjem od osjećaja anksioznosti. Navedeno dovodi do toga da anksiozni pojedinci katkad potragom i dođu do zadovoljavajućeg ishoda sukoba, dok oni sa snažnim izbjegavajućim obrascem rijetko kada (Lin Shi, 2003).

Najnoviji rezultati istraživanja pokazuju da u partnerskim odnosima u kojima je muškarac izbjegavajućeg stila privrženosti, a žena anksiozno-ambivalentnog stila, postoji veća mogućnost pojavljivanja muško ženskog nasilja (Doumas i sur., 2008). Ajduković i Ručević (2009) navode kako je kod osoba s nesigurnim ili preokupiranim stilom privrženosti partneru povećana vjerojatnost od doživljavanja i činjenja nasilja u vezi. Slični rezultati dobiveni su i u istraživanju Bond i Bond (2004). Istraživanje je provedeno s 41 parom u četiri različite klinike. Rezultati su pokazali kako je anksiozni stil privrženosti kod žena snažan prediktor da postanu žrtve nasilja, dok je za muškarce to pak izbjegavajući stil privrženosti (Bond i Bond, 2004).

6. STILOVI PRIVRŽENOSTI I KVALITETA ROMANTIČNIH ODNOSI MLADIH

Kvaliteta veze odnosi se na stupanj do kojeg partneri pokazuju intimnost, privrženost i brigu u vezi (Collins i sur., 2009). Visokokvalitetni odnosi koje karakterizira podrška i intimnost povezani su s mjerama funkcioniranja i dobrobiti uključenih pojedinaca; na sličan način, kvalitetni romantični odnosi u adolescenciji povezani su s povećanom vjerojatnošću pozitivnih odnosa i predanosti odnosima u ranoj odrasloj dobi (Seiffge-Krenke i Lang 2002; prema Collins i sur., 2009). Može se pretpostaviti kako je upravo adolescencija razdoblje u kojem dolazi do redefiniranja i transformiranja privrženosti

budući da adolescencija utječe na kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj pojedinca (Ručević i Mihalj, 2013). Longitudinalni nalazi potvrđuju povezanost između kvalitete romantičnih odnosa adolescenata i kvalitete obiteljskih odnosa od rođenja nadalje (Collins i Van Dulmen 2006; Furman i Collins 2008; prema Collins i sur., 2009). Za mnoge su adolescente romantične veze važan izvor ekstremnih osjećaja, kako pozitivnih tako i negativnih (Larson & Asmussen, 1991).

Tipični adolescent odmiče se od roditelja kao primarnih figura privrženosti, oslanjajući se više na mišljenja i potporu vršnjaka i, svjesno ili ne, kreće se prema vremenu kada će njegova ili njezina primarna figura privrženosti biti ljubavnik ili supružnik, a ne roditelj (Hazan i Zeifman, 1994.; prema Tracy, 2003). Adolescenti obično doživljavaju emocionalni nemir u romantičnim vezama – u vezama koje imaju, koje pođu po zlu i u onima o kojima maštaju (Larson i sur., 1999; prema Tracy, 2003). Budući da su adolescencija i rana odrasla dob vrijeme u kojem pojedinci stupaju u prve romantične veze, mnoga istraživanja o stilovima privrženosti i kvaliteti romantičnih odnosa usmjerena su upravo na ovo razdoblje. Jedno takvo istraživanje je istraživanje Blažeka Kokorić (2005.b) u kojem je sudjelovalo 564 studenata, prosječne dobi od 22 godine. Istraživanjem su dobiveni podatci o povezanosti prihvaćanja/odbijanja od strane skrbnika i stila privrženosti u romantičnim odnosima mladih. Rezultati su potvrdili tezu kako iskustvo iz djetinjstva i odnos s primarnim skrbnikom utječe na kvalitetu romantičnih odnosa mladih i na rješavanje sukoba u vezama (Blažeka Kokorić, 2005.b; prema Ajduković i sur., 2007). Blažeka Kokorić i Gabrić (2009) proširuju gore navedeno istraživanje te prikazuju koje su to točno razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. Glavne spoznaje istraživanja su da studenti sa sigurnim stilovima privrženosti češće ostvaruju romantične veze te u njima duže ostaju od onih s anksioznim i izbjegavajućim stilom privrženosti. Samim time, studenti sa sigurnim stilom privrženosti su zadovoljniji svojim vezama i načinom rješavanja sukoba u njima (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Sigurna privrženost kod mladih nalazi se u pozitivnoj korelaciji sa svim mjerama koje upućuju na funkcionalnu vezu, npr. zadovoljstvo, intimnost, stabilnost,

predanost, dijeljenje s partnerom osjećaja i stavova, dok se nalazi u negativnoj korelaciji s mjerama prekida kao što su strah i odbacivanje.

Druge dvije skupine privrženosti, anksiozno-ambivalentna i izbjegavajuća kod mladih su u negativnoj korelaciji sa svim aspektima pozitivnog odnosa (Monteoliva i Garcia-Martinez, 2005). Ovakvi rezultati proizlaze upravo iz toga što se osobe s ove dvije vrste privrženosti boje da će ih partner napustiti što rezultira izbjegavanjem i osjećajem stalne anksioznosti u vezi (Ayenew, 2016).

6.1. Stilovi privrženosti i rizično seksualno ponašanje mladih

Različita istraživanja potvrdila su i postojanje povezanosti između stilova privrženosti i seksualnog ponašanja u adolescenciji (Potard i sur., 2014). Istraživanje Tracy (2003) su potvrdili nalaze temeljene na teoriji privrženosti i istraživanju. Kao što je bilo predviđeno, izlasci i seksualna iskustva anksioznih adolescenata bili su snažno obojeni strahovima od odbijanja i napuštanja. Često su se zaljublјivali, možda kao odgovor na to što je partner samo pokazao pozitivno zanimanje za njih, i češće su imali spolne odnose u mladosti, ali ih je strah od odbacivanja ili napuštanja spriječio da u tome uživaju (Tracy, 2003). Anksioznost u vezi je također povezana s manje sigurnom seksualnom praksom, rjeđim razgovorima o seksu sa partnerom i rjeđim korištenjem kontracepcije (Feeney i sur., 2000). Iako je anksioznost povezana sa sklonošću upuštanju u nesigurne seksualne odnose, ona je također povezana s percepcijom nižeg rizika povezanog s takvim seksualnim praksama i manjom spremnošću da ih se promijeni. S obzirom na ovaj obrazac međusobno povezanih spoznaja i ponašanja, čini se da pojedinci koji su jako zabrinuti za svoje veze mogu biti prilično otporni na poruke o važnosti sigurnijeg seksa (Feeney i sur., 2000).

Ovaj obrazac bio je posebno vidljiv među adolescenticama (Tracy, 2003). Također, adolescenti s izbjegavajućom privrženosti ne pridaju važnost ljubavnoj dimenziji u seksu zbog izbjegavanja bliskosti i emocionalne povezanosti (Potard i sur., 2013). Adolescenti s izbjegavajućim tipom privrženosti bili su motivirani za seks sa željom da izgube nevinost, a ne da se emocionalno povežu s partnerom, no manje su seksualno aktivni i

manje su sigurni u svoje seksualne kompetencije (Tracy, 2003). Stoga se mladi s izbjegavajućim stilom privrženosti češće i upuštaju u neintimne, „usputne“ seksualne odnose (Feeney i sur., 2000). Djevojke s izbjegavajućim stilom privrženosti prema svome ocu, stupaju u seksualne odnose ranije, dok izbjegavajući stil privrženosti prema majci doprinosi gledanju na seks kao aktivnost, odvojenu od emocionalnih aspekata (Potard, 2000). Nesigurne dimenzije privrženosti također su povezane i s upotrebom droga prije spolnih odnosa (Feeney i sur., 2000). Anksiozni pojedinci su skloni koristiti alkohol i droge kako bi smanjili anksioznost oko seksualnih interakcija, dok pojedinci s izbjegavajućim tipom privrženosti najčešće koriste alkohol i droge kako bi ugušili svoje seksualne strahove (Tracy, 2003). U istraživanju Brennan i Shaver (1995) oba nesigurna stila su pokazivala češću uporabu alkohola kako bi se lakše nosili s brigama i negativnim raspoloženjima (Feeney i sur., 2000). Štoviše, anksiozni stil privrženosti pridonosi želji za romantičnom vezom, a njihovi osjećaji i ponašanja u nesretnim vezama pridonose razvoju depresije i konzumiranju alkohola kod mladih (Tracy, 2003).

7. ZAKLJUČAK

Privrženost ima izrazito značajnu ulogu i u samom sklapanju romantičnih veza, ali isto tako i za njihovo održavanje (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Prvobitno se teorija privrženosti odnosila na odnos između primarnog skrbnika i djeteta tijekom dojenačke dobi (Ručević i Mihalj, 2013), no teorija objašnjava kako razvoj ranih veza i kvaliteta brige u dojenačkoj dobi utječe na kasnije funkcioniranje pojedinca i formiranje privrženosti u drugim bliskim odnosima (Bowlby, 1969).

Prema teoriji privrženosti, ponašanje privrženosti se temelji na unutarnjim radnim modelima sebe i drugih, odnosno djeteta čiji skrbnik odgovara na njegove potrebe, razvit će zdrav i realističan model sebe, a druge će vidjeti kao pouzdane i korisne (Fonagy, 1999). Mary Ainsworth je svojim eksperimentom nastojala kvalificirati ponašanja djece prema figurama privrženosti u tri tipa privrženosti: sigurna, anksiozno-opiruća i anksiozno-izbjegavajuća privrženost (Ajduković i sur., 2007). Različiti stil privrženosti determinira na koji način će se dijete ponašati, odnosno kakav će razviti model sebe i model drugih.

Pa tako osobe sa sigurnim stilom privrženosti imaju unutarnji model sebe kao vrijednih, dok druge vide kao dostupne i one koji će odgovoriti na njihove potrebe (Ajduković i sur., 2007). Osobe s anksiozno-izbjegavajućim stilom vide sebe kao same, neželjene te izbjegavaju kontakt s drugima, a one s anksiozno-opirućim stilom pak vide sebe kao bojažljivog, a druge kao nepouz dane (Ajduković i sur., 2007). Hazan i Shaver (1987) proširuju ovu teoriju. Polazeći od pretpostavke da ponašanje privrženosti utječe na ljudska bića kroz cijeli život i pretpostavke da unutarnji radni modeli nastali u djetinjstvu imaju značajan utjecaj na ponašanje u romantičnim vezama (Nikić, 2011) razvijaju klasifikaciju privrženosti u partnerskim vezama baziranoj na prethodno navedenoj klasifikaciji pa tako prepoznamo siguran, anksiozno-ambivalentan i izbjegavajući tip privrženosti (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009).

Stil privrženosti u romantičnim vezama ovisi će upravo o onom koji su razvili u primarnoj obitelji, odnosno osobe koje su razvile siguran stil u djetinjstvu, razviti će siguran stil i u partnerskom odnosu, te obrnuto (Blažeka Kokorić, 2006). Sigurno privržene osobe u odnosu na one s nesigurnim stilovima privrženosti, izbjegavajući i anksiozno-ambivalentni stil (Hazan i Shaver, 1987), češće ostvaruju romantične odnose koji duže traju, zadovoljniji su njihovim odnosima, posebice načinom rješavanja sukoba u intimnim vezama (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Osim toga, sukladno rezultatima raznih istraživanja partneri sa sigurnim stilom privrženosti pokazuju više pažnje u odnosima, otvorenije pričaju o svojim brigama (Crowell i sur, 1999; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009), dok osobe s anksiozno-ambivalentnim stilom privrženosti se često pitaju mogu li računati na svoje figure privrženosti kao utjehu i podršku u tegobnim situacijama (Collins & Read, 1990; Shaver & Hazan, 1993; prema Campbell i Marshall, 2011). Također, osobe sa sigurnim tipom privrženosti bolje rješavaju konflikte u vezi, odnosno doživljavaju ih kao manje prijeteće i stoga imaju tendenciju koristiti zdrave strategije rješavanja sukoba, npr. kompromis, za razliku od strategija poput neprijateljstva i izbjegavanja koje koriste druga dva stila (Pistole 1989; Creasey i Hesson-McInnis, 2001; Cann i sur., 2008; Dominique i Mollen, 2009; prema Paquette i sur., 2020).

Kod mladih dolazi do transformiranja privrženosti (Ručević i Mihalj, 2013) jer dolazi do odmicanja od roditelja kao primarnih figura privrženosti do toga da figuru privrženosti vide u svom romantičnom partneru (Hazan i Zeifman, 1994.; prema Tracy, 2003). Sigurna privrženost kod mladih nalazi se u pozitivnoj korelaciji sa svim mjerama koje upućuju na funkcionalnu vezu, npr. zadovoljstvo, intimnost, stabilnost, predanost, dok se nalazi u negativnoj korelaciji s mjerama prekida kao što su strah i odbacivanje koje karakteriziraju druge dvije skupine privrženosti (Monteoliva i Garcia-Martinez, 2005). Budući da u ovoj dobi mladi stupaju u prve seksualne odnose s partnerima, istraživanja su pokazala kako postoji veza između stilova privrženosti i seksualnog ponašanja mladih (Potard i sur., 2014). Mladi s anksioznim tipom privrženosti su se češće zaljublјivali, češće su imali spolne odnose, (Tracy, 2003), manje su bili svjesni rizika upuštanja u nezaštićene seksualne odnose, samim time rjeđe su koristili kontracepciju (Feeney i sur., 2000). Dok su se mladi s izbjegavajućim stilom privrženosti češće upuštali u neintimne seksualne odnose (Feeney i sur., 2000) bez želje da se emotivno povežu sa svojim partnerom (Tracy, 2003).

Sukladno svemu navedeno, vidljivo je kako stilovi privrženosti i odnosi dijete-roditelj u djetinjstvu utječu na partnerske odnose tijekom cijelog života. Mladi se često upuštaju u romantične veze iz kojih izlaze povrijeđeni, stoga je bitno doći do dodatnih spoznaja o kvaliteti romantičnih odnosa mladih i utjecaju stilova privrženosti na iste kako bi mladi mogli prepoznati nesigurne stilove privrženosti kod sebe i partnera te raditi na sebi i svojim odnosima, graditi s partnerom zdrav odnos, učiti vještine komunikacije, strategije nošenja sa stresom, vještine rješavanja sukoba i slično.

8. LITERATURA

- Ajduković, M. i Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus*, 18 (2_Adolescencija), 217-225.
- Ajduković, M., Kregar Orekšović, K. i Laklija, M. (2007). Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada*, 14(1), 59-91.
- Antičević, V. (2015). Privrženost i seksualno samopoimanje u oblikovanju seksualnog zadovoljstva i zadovoljstva partnerskom vezom. *Liječnički vjesnik*, 137(1-2).
- Armstrong, C. (2014). *Closeness with fathers and fear of intimacy among college women*. Doctoral dissertation: Middle Tennessee State University.
- Ayenew, E. (2016). The effect of adult attachment style on couples relationships satisfaction. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(2), 50-60.
- Benoit, D. (2004). Infant-parent attachment: Definition, types, antecedents, measurement and outcome. *Paediatrics & Child Health*, 9(8), 541–545.
- Birnbaum, G., E. (2010). Bound to interact: The divergent goals and complex interplay of attachment and sex within romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2).
- Blažeka Kokorić, S. (2006). Uloga roditeljske skrbi u formiranju stilova privrženosti djece u djetinjstvu i odrasloj dobi. *Dijete i društvo*, 8(1), 65-84.
- Blažeka Kokorić, S. i Gabrić, M. (2009). Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. *Ljetopis socijalnog rada*, 16(3), 551-572.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Campbell L., i Marshall T. (2011). Anxious attachment and relationship processes: an interactionist perspective. *J Pers*, 79(6), 1219-1250.

- Campbell, L., Simpson, J. A., Boldry, J., i Kashy, D. A. (2005). Perceptions of conflict and support in romantic relationships: the role of attachment anxiety. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 510-531.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., i Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22(2), 131–146.
- Cassidy, J. (2008). *The Nature of the Child's Ties*. New York: The Guilford Press.
- Collins, N., L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion and behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Collins, W. A., Welsh, D. P., i Furman, W. (2009). Adolescent Romantic Relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 631–652.
- Doumas, D. M., Pearson, C. L., Elgin, J. E., i McKinley, L. L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence: The “mispairing” of partners’ attachment styles. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(5), 616–634.
- Feeney, J., i Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Fonagy, P. (1999). Psychoanalytic theory from the viewpoint of attachment theory and research. U: Cassidy, J. I Shaver, P. R. (2001). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 595–624. New York: The Guilford Press.
- Gallo, L. C., i Smith, T. W. (2001). Attachment style in marriage: Adjustment and responses to interaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 263–289.
- Goldberg, S., Muir, R., i Kerr, J. (1995). *Attachment theory social, developmental and clinical perspectives*. The Analytic Press: Hillsdale.
- Jerković, V. (2005). *Privrženost i psihološka prilagodba studenata*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

- Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15(1), 101-128.
- Levy, K. N. (2015). An attachment theoretical framework for understanding personality disorders: Developmental, neuroscience, and psychotherapeutic considerations. *Psychological Topics*, 24(1), 91-112.
- Levy, K. N., Ellison, W. D., Scott, L. N., i Bernecker, S. L. (2010). Attachment style. *Journal of Clinical Psychology*, 67(2), 193-203.
- Mikulincer, M. (1991). Attachment style and the structure of romantic love. *British Journal of Social Psychology*, 30(4), 279-291.
- Monteoliva, A. i García-Martínez, J. M. A. (2005). Adult attachment style and its effect on the quality of romantic relationships in spanish students. *The Journal of Social Psychology*, 145(6), 745-747.
- Nikić, G. (2011). Povezanost stilova ljubavi s privrženošću, brižnošću i seksualnim zadovoljstvom u ljubavnim vezama. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(1), 83-102.
- Paquette, V., Rapaport, M., St-Louis, A.C. i Vallerand, R. J. (2020). Why are you passionately in love? Attachment styles as determinants of romantic passion and conflict resolution strategies. *Motiv Emot*, 44, 621–639.
- Pennington, D. C. (2004). *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in adult romantic relationships: style of conflict resolution and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 505–510.
- Ručević, S. i Mihalj, I. (2013). Privrženost u adolescenciji - odnos kvalitete, stilova i dimenzija privrženosti: Usporedba djevojaka i mladića. *Psihologijske teme*, 22(1), 69-91.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31(3), 143-157.

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971–980.

Stefanović Stanojević, T. i Nedjeljković, J. (2012). Stilovi privrženosti iz perspektive ranih maladaptivnih shema. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(1), 95-118.

Stefanović Stanojević, T., Vidanović, S. i Anđelković, V. (2010). Privrženost, agresivnost i potreba za traženjem uzbuđenja u adolescenciji. *Ljetopis socijalnog rada*, 17(1), 71-92.

Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W. i Cooper, M. L. (2003). *Attachment styles and adolescent sexuality*. U: Florsheim, P. (2003). *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*, 137–159. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Vasta, R., Haith, M. M. i Miller, S. A. (2004). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.